

به سه رکردنه وهی نه خوشی و ناهه گانی

ناماده کردنی: م / کامهران خالد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشه کی:

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له... وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له... وأشهد أن محمدا عبده ورسوله... أما بعد:

به سه رکردنه وهی نه خوش مافیکه له مافه گانی برایه تی له پینا و خوادا، هه روه ک نه بوهوره یره (ﷺ) ده فه رموویت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده فه رموویت: {حق المسلم على المسلم خمس: رد السلام، وعبادة المريض، واتباع الجنائز، واجابة الدعوة، وتشميت العاطس} (۱).

واته: مافی موسلمان له سه ر موسلمان پینجه: وه لام دانه وهی سه لاوی، به سه رکردنه وهی نه خوشی، به دووکه وتنی جه نازهی، وه لام دانه وهی ده عواتی، وه لامدانه وهی پژمینی.

چونکه به سه رکردنه وهی نه خوش کاریگه ری هه یه بو سه ر نه فس ودله کان، وه نه و خوشک و برایه ی که مل ملانی هه یه له گه ل نه خوشی له هه موو که سیك زیاتر پیویستی به

سهردانه بو دل دانه وه ويارمته و ووره بهرزکردن، وهرهنگه بهسه رکردنه وهی - له دواى يارمته خوا ببيته هوى بارسووکى دهردى وزال بوون بهسه ر نازارو ئه شکه نجه کانى .
وه بو ئه وکه سانهى که سهردانى نه خووش ده که ن چه ند گوليکى بوون خووشيان پيشکهش ده که ين له لايه ن پيغه مبه ره وه (ﷺ):

له (ثوبان) وهه (ﷺ) که خزمهت کارى پيغه مبه ر (ﷺ) بوو، ده فه رموويت: پيغه مبه رى خوا (ﷺ) ده فه رموويت:

{ من عاد مريضاً لم يزل في خرفة الجنة، قيل: يارسول الله، وما خرفة الجنة؟ قال ((جناها)) }^(٢).
واته: (هر كه سيك نه خووشيك به سه ربكات وه به رده وام له كو كردنه وهى به روبومى به هه شته) واته يه كى تر بو - خرفة الجنة - ريگاي به هه شتى گرتوه به ر)
وه له ئه بو هوره يره وه (ﷺ) ده فه رموويت: پيغه مبه رى خوا (ﷺ) ده فه رموويت:
(من عاد مريضاً نادى منادٍ من السماء: طبت، وطاب ممثاك، وتبأت من الجنة منزلاً)^(٣).
واته: (هر كه سيك نه خووشيك به سه ربكات وه بانگه وازكاريك له ئاسمان وه بانگ ده كات:
خوا گوزه رانت له دوونيا خووش بكات، وه ريگرتنت بو دوونيا و قيامهت خووش و دروست بكات، وه جيگايه كت بو ساز بكرت له به هه شت).

جا ئه ئه گه ر ئه مه دووعاى ئه هلى ئاسمان بيت بو ئه وان هى كه نه خووش به سه رده كه نه وه تو بلي خوا دووعاى ئه وان رهت بكات وه؟!

وه هر له ئه بو هوره يره وه (ﷺ) ده فه رموويت: پيغه مبه رى خوا (ﷺ) ده فه رموويت:
(من اصبح منكم اليوم صائماً؟ قال أبو بكر: أنا، قال: من أطعم اليوم مسكيناً؟ قال أبو بكر: أنا، قال رسول الله (ﷺ) ((مأجتمعن في رجل إلا دخل الجنة))^(٤).

واته: (كى له ئيوه ئه مرؤ به رؤزو بوه؟، ئه بو به كر (ﷺ) فه رموى: من، فه رموى: كى له ئيوه ئه مرؤ نه خووشيكى به سه ر كر دۆته وه؟، ئه بو به كر (ﷺ) فه رموى: من، فه رموى: كى له ئيوه ئه مرؤ ئامادهى ئه سپه رده كردنى مردويه ك بوه؟، ئه بو به كر (ﷺ) فه رموى: من، فه رموى: كى له ئيوه ئه مرؤ هه ژاريكى نان داوه؟، ئه بو به كر (ﷺ) فه رموى: من،

٢ - (مسلم: ٢٥٦٨)، و (أحمد: ٢٧٧/٥ ح ٢٢٤٤٣)، و (الطبراني: المعجم الكبير) (١٠١/٢ ح ١٤٤٥ و ١٤٤٦)، و (أبن أبي شيبة: ١٠٨٣٢).

٣ - (الترمذي: ٢٠٠٩)، و (ابن ماجه: ١٤٤٣) وحسنه الشيخ الألباني في: (صحيح الجامع الصغير: ٦١٦٣).

٤ - (مسلم: ١٠٢٨).

پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (ئهم کرده‌وانه له هه‌یج پیاویک نیه کۆببیته‌وه ئیلا ده‌چیته ناو به‌هه‌شت).

وه‌له‌ (علي كوری ئه‌بی طالب) ه‌وه (ﷺ) ده‌فه‌رموویت، پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموویت:

(مامن امری مسلم يعود مسلماً الا ابتعث الله سبعین ألف ملك یصلون علیه فی أي ساعات النهار كان، حتی یمسی، وأی ساعات اللیل كان حتی یصبح) (۵).

واته: (هه‌یج موسلمانیک نیه سه‌ردانی براهه‌کی موسلمانان بکات ئیلا خوای گه‌وره‌هه‌فتا (۷۰) هه‌زار مه‌لائیکه‌ت ده‌نێریت دووعای خیری بۆ ده‌که‌ن جا له‌ هه‌ر کاتیکی پۆژدابیت تاوه‌کو شه‌و دادی، یان (به‌سه‌رکردنه‌وه‌که‌) له‌ هه‌ر کاتیکی شه‌ودابیت تاوه‌کو پۆژ دادی).

وه‌هه‌ر له‌ به‌ر گه‌وره‌یی به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی نه‌خۆش، هه‌ندیک له‌ زانایان به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی نه‌خۆش به‌ (واجب) داده‌نێن وه‌به‌لگه‌ش یان هه‌دیسی ئه‌بو موسای ئه‌شعهریه (ﷺ) ده‌فه‌رموویت: پێغه‌مبهری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموویت: (أطعموا الجائع، وعودوا المريض، وفكوا العاني) (۶).

واته: (خواردن ببه‌خشن به‌ برسیان، وه‌نه‌خۆش به‌سه‌رکه‌نه‌وه (۷)، وه‌ده‌ستی یه‌خسیران بکه‌نه‌وه‌و ئازادیان بکه‌ن).

وه‌زانای پایه‌به‌رز ئیمامی بوخاری (په‌حه‌مه‌تی خوای لی بییت) له‌ (صحیح) هه‌که‌ی بابیکی داناوه‌ به‌ ناو نیشانی: (باب وجوب عیادة المريض).

۵ - (الترمذی: ۹۶۹)، و صححه‌ الشیخ‌ الألبانی فی (صحیح‌ الجامع: ۵۶۸۷)، و (السلسلة‌ الصحیحة: ۱۳۶۷).

۷ - (البخاری: ۵۶۴۹).

۸ - زانایان ئه‌مه‌یان کردۆته‌ به‌لگه‌ بۆ به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی هه‌موو نه‌خۆشیک، چ پیاو بییت یان ئافه‌رت، بچووک بییت یان گه‌وره، موسلمان بییت یان کافر، هه‌ر شێوه‌ نه‌خۆشی‌یه‌کی هه‌بیته‌. بپروانه: (فتح‌ الباری: ۱۰/۱۱۷).

هه‌روه‌ها درووسته‌ ئافه‌رت پیاوی نه‌خۆشی بیگانه‌ به‌سه‌ر بکاته‌وه‌ گه‌ر ئه‌مین بوو له‌ فیتنه‌، وه‌ خه‌لوه‌ت دروست نه‌بیته‌، وه‌ چاوه‌پوانی ئه‌وه‌ نه‌کریت که‌ له‌ سه‌ردانه‌ خراپه‌ کاری لی بکه‌وینته‌وه‌، دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشه (خوای لی رازی بیته‌) بیلالی (ﷺ) به‌سه‌ر کرده‌وه‌ کاتیک نه‌خۆش بوو بپروانه: (البخاری: ۶۳۴۹) و مسلم (۲۶۸۱)، وه‌به‌لگه‌ بۆ به‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی کافر، پێغه‌مبهر (ﷺ) ئه‌وه‌تا ئه‌وه‌ گه‌نجه‌ جوله‌که‌یه‌ی به‌سه‌ر کرده‌وه‌ که‌ خزمه‌تی پێغه‌مبهری ده‌کرد (ﷺ) نه‌خۆش بوو، بپروانه: (البخاری: ۵۶۵۷) هه‌روه‌ها سه‌ردانی (أبو طالب) ی مامی کرد که‌ نه‌خۆش بوو، بپروانه: (زاد المعاد: ۱/۴۹۴).

واته: (بابی پیوستی به سه رکردنه وهی نه خویش).

پیشه وائین وجهه ر(په حمه تی خوی لی بیئت) ده فه رموویت: (حوکه که ی براندوتته وه به وهی (واجب) ه له سه ر (ظاهر)ی فه رمان کردن به سه سه رکردنه وه, ئیین و(بطل) ده فه رموویت: په رنگه فه رمان کردن به (واجب) بوون مه به ست پیی (فرض الکفایة) بیئت, وه ک خواردن به خشین به برسیان, و ئازادکردنی یه خسیران, وه په رنگه بو(ندب) بیئت, بو سووربوون و به رده وام بوون له سه ر په یوه ندی و برایه تی و خویشه ویستی, وه (داودی) پی داگرتنی له سه ر ئه وهی یه که م کردوه که ده لئیت: به سه رکردنه وه فه رزی کیفایه ته, واته گه ر هه ندیک هه لسیئت به سه سه رکردنه وه که له سه ر هه نده که ی تر لا ده چیئت.

وه (جمهور) ده لئیت: له (اصل) دا بو (ندب) ه, وه هه ندی جار ده گاته (وجوب) له حقه ی هه ندیک بو هه ندیکی تر, وه ئیمامی نه وه وی (په حمه تی خوی لی بیئت) ئجماعی (واجب) نه بوونی بو نه قل کردوین, واته: له سه ر تاکه کان^(۸).

مه به ستی ئه وه یه که (فرض العین) نییه, به لکو (واجب) ه به شیوه یه کی گشتی, وه ئیلا (فه رزی کیفایه ته) گه ر هه ندیک هه لسیئت به سه سه رکردنه وه که له سه ر هه نده که ی تر لا ده چیئت, ئه گینا هه مو تاوه نبارده بن, وه زورینه ی (فقهاء) بوچونیان له سه ئه مه یه.

ئادابی به سه رکردنه وهی نه خویش:

به سه رکردنه وهی نه خویش چه ند ده ستوور وئادابیکی هه یه, بو هه رکه سیئ که ده یه ویئت نه خویشیک به سه ربکاته وه پیوسته ئه م چه ند خالانه په چاو بکات^(۹):

۱- پیوسته ده ست به په وشته کان بگریئت, وه ک ئه وهی: به له سه ر خوئی له ده رگا بدات, خوئی هه ل نه کوتیته ماله وه, وه ناوی خوئی به نیئت کاتیک له ده رگای دا ووتیان کی یه؟ نه لئیت: (خوم!!) وه چاوی خوئی بپاریزیت له کاتی له ده رگادان, پوو به پووی ده رگا رانه وه ستیئت^(۱۰).

۹- (فتح الباری: ۱۰/۱۱۷).

۱۰- بروانه (موسوعة نضرة النعيم: ۷/۲۰۵۷-۲۰۵۸).

۱۱- به کورتی وبه ده سکاریه وه له (فتح الباری: ۱۰/۱۲۱).

۲- ده بیئت له کاتیکی گونجاودا بیئت، له هاوینان له کاتی نیوه پۆ نه بیئت، وه له مانگی پهمه زان به پۆژ نه بیئت، به لکو سوننه ته به یانی بیئت یان شهو، وه له پهمه زان به شهو بیئت^(۱۱).

۱) باش وایه دوای سێ پۆژ به سەر نه خوۆشی بوونه که ی به سهری بکه یته وه^(۱۲)، وه دهوتریئت: موسسته حه ببه له یه که م پۆژی نه خوۆش که وتنی یه وه به سهری بکه یته وه^(۱۳)، به لام بۆچوونی (جمهور) ئه وه یه که نه به ستریت به کاته وه، ههروهک ئیبن وحه جهر (په حمه تی خوی لی بیئت) ده فه رموویت^(۱۴).

۳- سووننه ته له نه خوۆشه که نزیك ببیته وه (به مه رجیک نه خوۆشی به که ی له وه نه خوۆشی یانه نه بیئت که ده گوازیته وه!)، له لای سهری یه وه دانیشی وه دست بخه یته سه ر نیو چه وانی وه پرسای یاری ته ندروستی بکات وه پرسای یاری لی بکات حه ز به چی ده کات وچی ئیشتیها ده کات؟^(۱۵).

۴- پیویسته ناوبه ناو سهری لی بدات

(جا چ پۆژنا پۆژیک بیئت، یان دوو پۆژ جاری، یان سێ پۆژ جاری)، یان به گویره ی گۆرانی حاله ته که، چ بۆ نه خوۆشه که یان بۆ ئه و که سه ی هه لده ستیئت به به سه رکردنه وه ی نه خوۆشه که^(۱۶)، گهر نه خوۆشه که پیویستی به وه بوو هه موو پۆژیک سه ردانی بکریئت قه یناکه، به تایبه ت گهر خوی پیی خوۆش بوو.

۵- پیویسته زۆر له لای نه خوۆشه که دانه نیشی، یان ببیته هوی ناره حه تی بۆ که سوکاره که ی، ئیلا مه گهر زه روور بیئت ئه و کاته قه یناکه^(۱۷).

۶- وه پیویسته زۆر پرسای نه کات له نه خوۆشه که، نه بادا له سه ر دلێ قورس و ناره حه ت بیئت و بیزاری بکات^(۱۸).

۱۲- ((غذاء الألباب)) للسفاري: (۸/۲)، و ((الآداب الشرعية)) لابن مفلح: (۲/۲۰۰).

۱۳- ((إحياء علوم الدين)) ۲/۲۱۰.

۱۴- ((غذاء الألباب)) للسفاري: (۱۸/۲)، وه ئه م ئه وه ی باس کردوه که زانا یان هه ردوو بۆچونه که یان په سه ند کردوه.

۱۵- ((فتح الباري)) ۱۰/۱۱۸.

۱۶- ((زاد المعاد)) ۱/۴۹۴.

۱۷- ((غذاء الألباب)) للسفاري: (۸/۲).

۱۸- ((فتح الباري)) ۱۰/۱۱۸.

۱۹- ((غذاء الألباب)) للسفاري: (۱۲/۲) به ده ست کاری یه وه.

- ٧- پيويسته دووعاي خير بو نه خوْشه كه بكات، وه چه ندها شيوه دووعا هاتوه له (صحيح)ى سوننه تدا له وانه:
- (أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك) حوت جار، وه سورتهى (الفاتحة والمعوذتين والإخلاص)ى به سه ردا بخويى^(١٩).
- ٨- پيويسته هه ندئ ووت هه يه له پرووى نه خوْش نه وتريت كه بيتته هوى دوو دلئ وناپه حهت بوونى، وه پيويسته له بهر خاترى نه خوْشه كه ووتهى شيرين وپر به زه يى ونه رمى له پروو بووتريت^(٢٠).
- ٩- وه پيويسته باسى صه بر وئارامى وهيوى بو بكرت، له به گه وره يى پاداشته كهى، وه ناگادارى بكات وه له بئ هيوايى وبي صه برو ئارامى، له بهر گوناھى^(٢١).
- ١٠- وه پيويسته له سه ر ئه وانه ي كه نه خوْشه كه يان به سه ر كردوته وه كه دهنگ بهرز نه كه نه وه وناكوكى وموناقه شه نه كه ن له پرووى نه خوْشه كه، چونكه به مه دل گران وناپه حهت ده بيت، ئه گينا نه خوْشه كه بوى هه يه داواى بلاوه بوونيان لى بكات^(٢٢).
- ١١- وه سوننه ته كه داواى دووعاي خير له نه خوْش بكهيت^(٢٣).

وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

٢٠- بو ئه م دووعايانه و دووعاي تريت بره وانه: (زاد المعاد ١/٤٩٤-٤٩٥).

٢١- (إحياء علوم الدين: ٢/٢٠٨).

٢٢- فتح الباري: (١٠/١٣١-١٣٢).

٢٣- عن ابن عباس (رضي الله عنه) قال لما حضر رسول الله (ﷺ) وفي البيت رجال، فيهم عمر بن الخطاب (رضي الله عنه)، فقال النبي (ﷺ): ((هلم أكتب لكم كتاباً لا تضلوا بعده أبداً)) فقال عمر (رضي الله عنه): إن رسول الله (ﷺ) قد غلب عليه الوجع وعندكم القرآن فحسبنا كتاب الله واختلف أهل البيت واختلفوا فمنهم من يقول: قرأوا يكتب لكم رسول الله (ﷺ) كتاباً لن تضلوا بعده ومنهم من يقول ما قال عمر (رضي الله عنه)، فلما أكثروا اللغو والأختلاف عند النبي (ﷺ)، قال رسول الله (ﷺ): ((قوموا عني)). قال عُبيد الله: فكان ابن عباس (رضي الله عنه) يقول: إن كل الرزية ما حال بين رسول الله (ﷺ) وبين أن يكتب لهم ذلك الكتاب من اختلافهم ولعظهم. أخرجه البخاري (١٣/٤٠٣ ح ٧٣٦٦)، ومسلم (١٦٣٧).

٢٤- بره وانه: ((غذاء الألباب)) للسفاري: (١٢/٢)، هه نديك حه ديسي له م باره يه وه هتئاوه، ده گه نه پله ي ئيحتجاج.